

Socialinis ir politinis spaudimas vaiko apsaugos srityje¹

Ilona Tamutienė, Vaida Auglytė

Vytauto Didžiojo universitetas
S. Daukanto g. 28, LT-44246 Kaunas

crossref <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppaa.17.3.21954>

Anotacija. Šio straipsnio tikslas – apibūdinti vaiko teisių apsaugos specialistų (VTAS) patiriamą spaudimą mažinant socialinę riziką vaiko apsaugos srityje. Straipsnis remiasi 2018 m. kovo–balandžio mėn. atliktų 10-ies pusiau struktūruotų kokybinių interviu su vaiko teisių apsaugos skyrių specialistais duomenų analize. Nustatyta, kad vaiko apsaugos srityje susiduria prieštaringi politikos tikslai, įpareigojantys VTAS išsaugoti vaikui šeimą ir kartu apsaugoti jį nuo prievartos šeimoje. Kasdienėje praktikoje derinant šiuos tikslus kyla daug iššūkių. Rekomenduojama diegti struktūrinės darbinio streso įveikos strategijas, kurios įgalintų teikti visokeriopą paramą specialistams, padėtų objektyviau pažvelgti į situacijas ir pasidalyti sprendimų priėmimo atsakomybe. Labai svarbu formuoti socialiai atsakingus žurnalistus, nes tik skelbiant negatyvias ir netikslias naujienas pradedama nepasitikėti VTAS, žlugdomas jų profesionalumas, tampa sunkesnis kasdienis vaiko apsaugos darbas.

Raktažodžiai: vaiko apsauga, socialinė rizika, rizikos valdymas, Lietuva.

Keywords: child protection, societal risk, risk management, Lithuania.

Įvadas

Remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, 40 mln. vaikų, jaunesnių nei 14 m., kasmet tampa piktnaudžiavimo ir prievartos ar nepriežiūros aukomis (World Health Organization, 2016). Lietuvoje smurto prieš vaikus rodikliai vis auga. 2017 m. buvo užfiksuoti 5625 pranešimai apie smurtą prieš vaikus, o tai du kartus daugiau nei 2016 m. ir 4,5 karto daugiau nei 2014 m. (Statistikos departamentas, 2018). Smurtas prieš vaikus yra opi socialinė problema, į kurią valstybė turėtų reaguoti atitinkamai. Kitaip tariant, vaikai turi būti socialiai apsaugoti. Socialinę apsaugą Holzmennas ir Jørgensenas (2001) apibrėžė kaip viešą intervenciją siekiant padėti asmenims, šeimoms ir bendruomenėms geriau tvarkytis su rizika ir

¹ Straipsnio autorės dėkoja vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistėms, pasidalijusioms savo patirtimi. Taip pat nuoširdžiai dėkoja recenzentams, kurių vertingos įžvalgos reikšmingai prisidėjo prie straipsnio tobulinimo.

teikti paramą kritiškoje padėtyje atsidūrusiems asmenims (p. 530). Šiame straipsnyje vaiko apsauga suprantama kaip intervencijos, kurias vykdo vaiko teisių apsaugos specialistai, siekdami užtikrinti vaiko saugumą.

Nors įstatymiškai vaiko apsaugos politikos tikslai apibrėžti ir institucinio įgyvendinimo sistema yra įdiegta, tačiau praktinė vaiko apsauga nėra pakankamai veiksminga (Tamutienė, 2018). Pastarąjį dešimtmetį šios takoskyros tarp politikos tikslų ir praktinio jų realizavimo priežasčių pradėta ieškoti artimosios biurokratijos veiksenos srityje (ten, kur specialistai tiesiogiai susiduria su klientais), ypač jų patiriamų sunkumų ir rizikų srityse (Križ ir Skivenes, 2014; Munro, 2009; Marinetto, 2011). *Tyrimo objektu* buvo pasirinktos vaiko teisių apsaugos specialistų (toliau – VTAS) patirtys, susijusios su išoriniu spaudimu praktiškai įgyvendinant vaiko apsaugą.

Kadangi vaiko apsaugos sritis yra labai kompleksinė ir emociškai jautri ne tik šioje srityje dirbantiems specialistams, bet ir plačiajai visuomenei, dėl šios priežasties vis daugiau tyrimų krypta į psichosocialinius veiksnius, iš kurių galima išskirti emocijų išsekimą (Cornille & Meyers, 2013), darbinį stresą ir jo valdymą (Munro, 2011). Šį stresą VTAS patiria dėl praktinių situacijų sudėtingumo, didelių darbo krūvių, visuomenės, politikų ir administracijos ar žiniasklaidos spaudimo ir kitų veiksnių (Dill, 2007). Ilgalaikis darbinis stresas gali nulemti specialistų perdegimą, kuris apibrėžiamas kaip emocinio išsekimo ir cinizmo sindromas (Maslach & Jackson, 1981, p. 99), neigiamai paveikiantis darbo produktyvumą, pagalbos veiksmingumą (Boyas, & Wind, 2010). Vaiko apsaugos neveiksmingumas suponuoja institucinę riziką, t. y. vaikai neapsaugomi, jie gali patirti antrinę, institucinę prievartą (Munro, 2011). Siekiant veiksmingos vaiko apsaugos, vis dažniau kalbama ne tik apie materialinių išteklių stoką, bet ir darbinio streso žalą ir jo įveikos strategijas individualiu ir organizaciniu lygmenimis (Chiller, & Crisp, 2012, Anderson, 2000).

Vaiko apsauga Lietuvoje yra nepakankamai tyrinėjama sritis, tad dažniausiai randama pavieniuose moksliniuose darbuose, kuriuose fragmentuotai analizuojama vaiko teisių apsauga ir jos įgyvendinimas (Jonynienė, 2014, 2015; Vitkauskas, 2014), vaiko globos sistema ir jos veiksmingumas (Kairienė, 2015; Vitkauskas, 2014); probleminiai įvaikinimo aspektai (Gončiarova-Tamutienė, 2016), prievarta ir smurtas prieš vaikus (Pūras, Ulevičiūtė, 2010; Didžiokienė, Žemaitienė, 2005). Tamutienė (2018), atlikusi rizikos grupės šeimų bylų analizę ir kokybinius interviu su šios grupės šeimų vaikais, nustatė, kad vaiko apsauga yra mažai veiksminga, o kai kuriais atvejais visiškai neveiksminga. Situacija, kai darbuotojai nesidomi vaikų problemomis ir patirtimis, gali būti sąlygota jų emocinio išsekimo ar pervargimo nuo užuojautos (angl. *compassion fatigue*) (Cornille, Meyers, 2013). Lietuvoje šiuo klausimu nediskutuojama, nes jokiame tyrime nebuvo analizuotos VTAS darbo galimybės ir patirtys. Kadangi VTAS yra atsakingi už rizikos vertinimą, intervencijų pasirinkimą, jų vaidmuo vaiko nepriežiūros ir prievartos atvejais yra esminis. Dėl šios priežasties būtent VTAS specialistų balsas reformuojant vaiko apsaugos sistemą privalo būti išgirstas. Pasak Munro (2011, 2009), jeigu šioje srityje dirbantys asmenys patiria visuomenės, politikų ar žiniasklaidos spaudimą, kenčia nuo per didelių darbo krūvių,

menko užmokesčio už darbą ir per didelio biurokratizmo, tokiomis sąlygomis sunku tikėtis veiksmingos vaiko apsaugos. Visuomenės, medijų, politikų ir administracijos spaudimo VTAS sritis, įprastai paženklinta kaltinimais ir noru paveikti sprendimus (Munro, 2009). Šio *straipsnio tikslas* – ištirti VTAS patiriamą spaudimą mažinant socialinę riziką vaiko apsaugoje. Tikslu realizacijai numatyti šie uždaviniai: apibrėžti spaudimo vaiko apsaugoje teorinę prieigą; apibūdinti socialinio, politinio ir žiniasklaidos spaudimo raiškos kontekstą, poveikį ir išeitis Lietuvos VTAS darbe.

Straipsnis remiasi 2018 m. kovo–balandžio mėn. atliktų 10-ies *pusiau struktūruotų kokybinių interviu* su VTAS duomenų analize. Toliau straipsnyje pateikiama tyrimo teorinė prieiga, įtraukianti socialinio ir politinio spaudimo vaiko apsaugoje teorinę prieigą, kokybinio tyrimo metodo aprašymą, rezultatų interpretaciją, pagrindines išvadas ir rekomendacijas.

Straipsnio apribojimai. Straipsnis remiasi tik VTAS perspektyva, o į vaiko apsaugą ir tiesioginį darbą įsitraukia ir daugiau specialistų: psichologai, socialiniai darbuotojai, policijos pareigūnai, teisininkai, pedagogai. Šių specialistų patirtis reikėtų tirti atskirai. Šis tyrimas yra platesnio tyrimo, įtraukiančio ir institucinės rizikos vaiko apsaugoje dimensiją, dalis. Prie darbe patiriamo spaudimo, streso prisideda ne tik straipsnyje pateiktas socialinis, politikų ir žiniasklaidos daromas spaudimas, bet ir daugelis pačioje sistemoje integruotų kontrolės institucijų, kurios reikšmingos gaunant skundų.

Socialinio ir politinio spaudimo vaiko apsaugoje tyrimo prieiga

Munro (2009) socialinę riziką apibrėžia kaip smurto ar jo prielaidų sąlygotą baimę ir susirūpinimą, kad vaikai gali būti sužaloti ar net nužudyti. Siekiant spręsti su tuo susijusias problemas, yra kuriamos ir tobulinamos vaiko apsaugos sistemos, kurių veikimas prasideda nuo pranešimų, tiriamų VTAS ir teisėtvarkos institucijose, nors smurto rizikos atveju pagrindinį vaidmenį atlieka VTAS.

Rizikos vaiko apsaugos srityje valdymas yra gana kompleksinė sritis. Visų pirma tai susiformuoja iš prieštaringų šios politikos tikslų: viena vertus, VTAS turi apsaugoti vaikus, kad jų nenuskriaustų jų tėvai, kita vertus, turi padėti vaikams išsaugoti šeimas. Įgyvendinimo prasme tai gali reikšti dilemą ir netikrumą, susijusius su prievartos prieš vaikus rizika šeimoje ir pasitikėjimu tėvais, kurių elgesys, pavyzdžiui, dėl blogos psichinės sveikatos, alkoholizmo, narkotinių medžiagų vartojimo yra sunkiai nuspėjamas. Rizikos valdymo kontekste šeimos išsaugojimo atveju tikima, kad per paslaugas šeimai bus suteikta veiksminga pagalba tėvams ir vaikas liks augti šeimoje, tačiau išlieka rizika, kad tėvai nesikeis ir tokiose šeimose vaikai bus nuskriausti ar nužudyti (kas realybėje ir nutinka). VTAS turi nuspręsti, kurią iš turimų intervencijos priemonių taikyti vaiko apsaugoje. Tokie sprendimai nėra lengvi, nes linija tarp rizikos ir prievartos yra labai plona. Visais atvejais VTAS turi įvertinti savo sprendimo žalą ir naudą vaiko dabarčiai ir ateičiai. Rizikos įvertinimas taip pat yra iššūkis dėl institucinių pajėgumų, metodologinių vertinimo problemų, organizacinės kultūros ir kitų veiksnių (Rothstein, Huber ir Gaskell 2006, p. 218). Kaip teigia Munro (2011), vaiko apsaugos srityje vieno iš konfrontuojančių

vaiko apsaugos tikslų nesėkmė yra neišvengiama. Kai iš VTAS suinteresuotosios pusės gali reikalauti ir vaiko apsaugos, ir šeimos išsaugojimo, tai neretai tampa spaudimo šaltiniu.

Prievarta prieš vaikus, šeimos išsaugojimas yra emociškai ir vertybiškai jautrios temos, į kurias žiūrima dviprasmiškai. Lietuvos vaiko apsaugos politikoje tą puikiai iliustruoja vadinamasis vaikų nemušimo įstatymas. Dėl konfrontuojančių požiūrių reikėjo kelių dešimtmečių debatų ir morališkai šalį sukrėtusio Matuko nužudymo, kad būtų uždraustos fizinės bausmės. Dėl konfrontuojančių vaiko apsaugos tikslų ir skirtingo požiūrio į vaiko apsaugą VTAS susiduria su jų sprendimų kvestionavimu, kas lemia kaltinimus ir įrodinėjimą (teisinimąsi), kad buvo imtasi visų priemonių, jog vaikas augtų savo šeimoje (kaip to reikalauja įstatymas); kad vaikas buvo atskirtas nuo šeimos dėl didelės smurto rizikos; jeigu vaikas patyrė smurtą ar buvo nužudytas, kodėl nebuvo pakankamai apsaugotas.

Įrodinėjimas rizikos ir kaltinimų kultūroje nėra lengvas dalykas. Autoriai (Rothstein, Huber ir Gaskell (2006)) teigia, jog rizikos valdymo srityje dirbantys specialistai patiria vis didesnę spaudimą ir poreikį pasiteisinti. Siekiant valdyti riziką, kuriami standartai, taisyklės, didinama kontrolė, reikalaujama vis daugiau skaidrumo ir atskaitomybės (Rothstein, Huber ir Gaskell 2006). Praktikoje tai vis didesni biurokratiniai reikalavimai, darbo dokumentavimas ir kontrolė, visuomenės, žiniasklaidos ir politikų spaudimas VTAS. Tačiau pastaraisiais metais dėl didėjančio standartizavimo, auditavimo, kitų kontrolės ryšių, pilietinės visuomenės dalyvavimo kvestionuojant VTAS sprendimus, apskaitos sistemų diegimo, neoliberalistinio požiūrio, paženklinto nesikišimo į šeimos privatų gyvenimą ir finansų taupymo, darbuotojams tampa vis sunkiau susitvarkyti su juos užgriūvančia biurokratine, emociine ir tikslų realizavimo problema. Pripažįstama, kad pati vaiko apsaugos sistema gali tapti rizikos šaltiniu, t. y. dėl įvairių priežasčių dirbanti sau, o ne vaiko apsaugai. Rezonansinių nusikaltimų prieš vaikus ar vaikų mirčių atvejais socialinės rizikos lygis gali taip išaugti, kad dėl patiriamo spaudimo praktinis darbas bus labai apsunkintas ar net paralyžuotas. Šis išorinis spaudimas yra labai reikšmingas kasdienėje vaiko apsaugos rutinoje, nes prisideda prie darbo sąlygų apsunkinimo, didelės darbuotojų kaitos, darbinio streso didinimo ir to, kad dėmesys skiriamas ir vaiko apsaugai, ir būtinai kaltinimams atremti.

Kokios yra VTAS patirtys įgyvendinat vaiko apsaugos tikslus Lietuvoje? Su koku požiūriu susiduriama praktiniame darbe? Kokį poveikį tai turi VTAS? Kokios išeitys iš susidariusios padėties? Siekiant atsakyti į šiuos klausimus, buvo pasitelktas kokybinis pusiau struktūruoto interviu metodas.

Tyrimo metodas

Šio tyrimo dalyviai – 10 ekspertų, kurie buvo pasirinkti tikslingai, remiantis 2 pagrindiniais kriterijais – jie turi būti vaiko teisių apsaugos skyrių specialistai ir privalo turėti ne mažesnę negu 1 metų darbo patirtį einant specialisto pareigas vaiko teisių apsaugos skyriuje. 1 lentelėje pateikiamos informantų demografinės charakteristikos. Jauniausias informantas – 26 m., o vyriausias – 64 m. Darbo patirtis

šioje srityje svyruoja nuo 1 iki 24 m. Siekiant užtikrinti tyrimo dalyvių anonimiškumą, informantams suteikti kodai nuo E1 iki E10.

Tyrimas buvo atliekamas 2018 m. kovo–balandžio mėn. Pusiau struktūruoto interviu duomenis surinko autorė Auglytė. Vidutinė atliktų interviu trukmė – 1 val. 32 min. (trumpiausio interviu trukmė – 1 val. 5 min., o ilgiausio interviu trukmė – 1 val. 53 min.).

1 lentelė. Informantų demografinės charakteristikos

Eil. Nr.	Tyrimo dalyvio kodas	Lytis	Amžius	Išsilavinimas	Darbo stažas	VTAS skyrius
1.	E1	Moteris	64 m.	Aukštasis	22 m.	Rajono VTAS
2.	E2	Moteris	60 m.	Aukštasis	20 m.	Rajono VTAS
3.	E3	Moteris	44 m.	Aukštasis	20 m.	Miesto VTAS
4.	E4	Moteris	62 m.	Aukštasis	24 m.	Miesto VTAS
5.	E5	Moteris	33 m.	Aukštasis	10 m.	Miesto VTAS
6.	E6	Moteris	41 m.	Aukštasis	14 m.	Miesto VTAS
7.	E7	Vyras	34 m.	Aukštasis	1 m.	Rajono VTAS
8.	E8	Moteris	44 m.	Aukštasis	13 m.	Miesto VTAS
9.	E9	Moteris	29 m.	Aukštasis	1,7 m.	Miesto VTAS
10.	E10	Moteris	26 m.	Aukštasis	1,4 m.	Miesto VTAS

Šaltinis: sudaryta autorių.

Prieš apklausiant atsirinktus informantus, jiems buvo suteikta informacija apie atliekamo tyrimo tikslą, jo aktualumą ir duomenų pateikimo formatą. Akcentuojama, jog pristatant tyrimo rezultatus bus išsaugomas jų anonimiškumas ir konfidencialumas. Tyrimo dalyviams sutikus, visi jų atsakymai į tyrėjo pateikiamus klausimus buvo įrašyti į diktofoną (kai kurie jų taip pat užfiksuoti raštu), vėliau transkribuojami, straipsnyje cituojama originali tyrimo dalyvių kalba.

Gauti duomenys analizuoti turinio analizės metodu. Pagrindinės analizės kategorijos sutampa su tyrimo modelio struktūriniais elementais, pagal kurių tematiką iš duomenų išskirtos reikšmingos subkategorijos.

Atliekant tyrimą buvo laikomasi tyrimo etikos principų: 1) suteikus informaciją apie tyrimą, informantai turėjo teisę laisvai apsispręsti dėl dalyvavimo; 2) jiems buvo suteikta pakankamai informacijos apie tyrimą, pristatytas jo tikslas ir kiti esminiai dalykai; 3) užtikrinama, jog tyrimo rezultatai bus anonimiški, žinomi tik tyrėjui ir atskleisti, nenurodant jų tikslios asmeninės informacijos, taip apsaugant juos nuo galimos žalos ir nepažeidžiant jų privatumo ir konfidencialumo (Kardelis, 2016; Bitinas, Rupšienė, Žydzūnaitė, 2008). Tyrimas atliktas vykdant Vytauto Didžiojo universiteto klasterio „Europos viešoji erdvė: politika, komunikacija, diskursas“ mokslinį projektą „Vaikų gerovės politikos įgyvendinimo veiksmingumo vertinimas“, Nr. VAG-S-08-04/01.

Tyrimo metodas

Iš VTAS tikimasi, jog apsaugos vaikus nuo smurtaujančių šeimų narių, bet kartu išsaugos jiems šeimą. Derinant šiuos du tikslus kyla nemažai įtampų ir dilemų.

Sprendžiant problemą gali reikėti tik paslaugų šeimai, neatskiriant vaiko nuo šeimos, arba vaiko atskyrimo, o po tam tikro laiko – sugražinimo į šeimą. VTAS nelinkę iš karto atskirti vaikų nuo šeimos, nebent nustato tiesioginį pavojų jų sveikatai, gyvybei, t. y. tada paima juos nedelsdami. Tačiau praktikoje yra daug situacijų, kuriose riba tarp rizikos ir smurto yra itin plona. Čia kyla dilema, kurią reikia spręsti. Tipiniu atveju sprendimas yra susijęs su svarstymais, ar vaikui bus didesnė žala augti su tėvais ar, atvirkščiai – atskyrus jį nuo tėvų: „Pagrindinis klausimas tada sukasi galvoje ir širdyje: imti vaiką ar jo neimti? Ar tai jau yra riba, kada tikrai vaikas nebegali pasilikti šeimoje ir jam bus didesnė žala pasilikti šeimoje, ar galima dar neimti? Paėmimas vaikui bus didesnė žala negu palikti šeimoje, ir dėti pastangas, kad vaikas galėtų pasilikti šeimoje, siekiant jį apsaugoti nuo traumuojančios patirties būti paimtam iš šeimos?“ (E3)

Informantų patirtys rodo, kad vaiko paėmimas iki šiol išlieka subjektyviu specialistų sprendimu. Tą patvirtina ir esama Lietuvos teisinė bazė, nes iki šiol nėra parengtos vaiko paėmimo tvarkos, kuria galėtų naudotis visų savivaldybių VTAS. (Tikėtina, kad nuo 2018 m. liepos 1 d. centralizavus vaiko teisių apsaugą, vaikų atskyrimo tvarka bus standartizuota aiškiau.) Dėl šios priežasties darbuotojai šioje srityje turi didelę diskreciją, dėk kurios gali atsirasti įvairių rezultatų, t. y. vaikai gali būti per vėlai arba per anksti paimami iš šeimų, o tai gali sukelti pervertintą arba nepakankamai įvertintą pavojų.

Tyrimo rezultatais nustatyta, kad VTAS neatskiria vaiko nuo biologinių tėvų be svarios priežasties ir nesistengia to daryti skubiai (nebent kyla pavojus vaiko sveikatai, gyvybei). Pirmiausia jie įvertina vaikus supančią aplinką, jiems kylančias grėsmes ir gyvenimo sąlygas, analizuoja situaciją, renka informaciją iš įvairių institucijų, tiria aplinkybes, pasitelkia faktus, vadovaujasi kitų specialistų, tėvų ir, kas itin svarbu, vaikų nuomone (žinoma, jeigu jie yra sulaukę atitinkamo amžiaus) (E3, E5, E6). VTAS konsultuojasi su kolegomis, tad neretai sprendimus stengiasi priimti kolegialiai, taip įsitikindami, jog iš tikrųjų elgiasi teisingai: „Jei ruošiamas planinis vaiko paėmimas, tada aptariama strategija, kaip tą padarysime (imsime iš darželio, mokyklos), numatomi atsarginiai veiksmai. Jei sprendimas turi būti priimamas nedelsiant, vis vien stengiamasi susisiekti su vadovu, pasitarti su kitu specialistu.“ (E8, E1) Ekspertų nuomone, problema ta, jog dažniausiai tik atskirtas vaikas daug atviriau pasakoja savo išgyvenimus, skaudžias patirtis šeimoje, leidžiančias daryti prielaidą, kad jis turėjo būti paimtas kur kas anksčiau. Dėl šios priežasties lankymasis šeimoje ne visada padeda nustatyti konkrečias problemas, tad priimdami sprendimą darbuotojai siekia surinkti kuo daugiau informacijos, užmegzti ryšį su kaimynais, giminaičiais ir taip adekvačiai įvertinti situaciją.

Globojamą vaiką grąžinant į šeimą yra vertinamos tėvų pastangos, jiems nustatytų įsipareigojimų vykdymas, pasiekti rezultatai, bendradarbiavimo su specialistais patirtys ir atkryčio galimybės. Specialistai beveik niekada negrąžina vaikų ramia širdimi ir dar ilgai stebi šeimą, nes kartais greitai pasiekti rezultatai verčia abejoti, ar šeima iš tiesų taip greitai pasikeitė, ar neatkris, ar vėl nenukentės vaikai ir nereikės vėl jų atskirti (E7, E5, E6).

VTAS darbo pobūdis suponuoja kontraversišką požiūrį, nes vieniems atrodo, kad vaikui yra geriausia augti šeimoje, kitiems atrodo, kad vaikas iš socialinės rizikos šeimos turi būti apgyvendintas saugesnėje aplinkoje. Šis kontraversiškas požiūris yra būdingas tiek specialistams, tiek visuomenei, politikams. Tą rodo ir tyrimo dalyvio pateikta informacija, kai vienas iš specialistų dirbdamas ilgą laiką vengia atskirti vaikus nuo biologinių tėvų: „Vienas mano kolegų, kuris šiuo metu yra jau senelis, turi anūką, jisai per visą savo darbo praktiką yra paėmęs vieną arba du vaikus. Jisai niekaip nejveikia to barjero paimti vaiką iš šeimos ir jeigu gali palikti vaiką, tai jis tą vaiką palieka, nes tiesiog, aš matau, jo asmeninės vertybės yra tokios, kad ir kokia šeima būtų, vaikui yra geriau namuose. Ir tada žiūrėkim, ką dar galima padaryti.“ (E3)

Dėl visuomenėje vyraujančio požiūrių skirtingumo, kuris labai dažnai palydimas disponavimu ne visa informacija, VTAS patiria didelį spaudimą, kuris reiškiasi kaltinimais. Situaciją iliustruoja ši tipinė citata: „Iš tikrųjų yra keturi kertiniai dalykai: nepaėmei vaiko – būsi kaltas, paėmei – būsi kaltas, per anksti grąžinai vaiką – būsi kaltas ir negrąžinai vaiko – būsi kaltas. Tu vis tiek būsi kaltas.“ (E2)

Kaip atskleidė visų be išimties tyrimo dalyvių patirtys, jų kasdieniame darbe vyrauja nuolatinis kaltinantis spaudimas.

Socialinio ir politinio spaudimo patirtys: nuo šeimų, su kuriomis dirba, pykčio iki viešo VTAS menkinimo

Kasdienėje darbo praktikoje VTAS patiria įtampą, susijusią su emociškai jautria darbo specifika. Tai labai svarbus, bet ne vienintelis darbinio streso veiksnys. Vis dažniau VTAS spaudžiami paaiškinti savo sprendimus auditoriams, inspektoriams, komisijoms, teismams, žiniasklaidai, visuomenei, nepatenkintiems klientams ir kitiems suinteresuotiems asmenims. Spaudimas yra labai įvairaus lygio, reikalaujantis ne tik paaiškinimo, bet ir bausmės: „Vienoj vietoj reikia dabar vaikų skyriaus darbuotojus „pasodinti“ [į kalėjimą] netgi už tai, kad jie V nepaėmė savo laiku, kitoj vietoj juos irgi reikia „pasodinti“ ir iš jo net išieškoti finansinę žalą, kad paėmė. O tie darbuotojai tarp kūjo ir priekalo, ir reikia jiems priimti sprendimą atvažiavus čia ir dabar“, (E1)

Labai reikšmingas veiksnys, sukeliantis didelį spaudimą VTAS sprendimams, yra šeimų, su kuriomis tenka dirbti, nepasitenkinimas, pyktis. Kaip teigia tyrimo dalyvė: „Kiekvieną dieną esi kovoje ir iššūkiuose. Tavo sprendimai nepriimtini šeimoms, jų artimiesiems (kad ir šiandien planuoju paimti vaiką, perskambinu visus gimines, artimuosius. Verkšlena, vaje, vaje, vaiką paimsite, bet kai sakau, tai jūsų artimas giminaitis (labai), priimkite, nes aš jau nebegaliu rizikuoti vaiko gyvybe, – tai ne, atsisako. Kas tada lieka man? Atiduoti į svetimas rankas. Tada esi priešas artimiesiems, kaip nepasigailėjai.“ (E7)

Itin agresyvioms, probleminėms situacijoms suvaldyti prireikia policijos, rečiau – priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pareigūnų pagalbos (E8). Pyktis būna nukreiptas į konkretų darbuotoją, pavyzdžiui: „Kad ir tas vyras, kuris skambino. Jis terorizuoja darbuotoją, skundžia ją, kad ji nieko nedaro. Tai jau žmogus prieš ją smurtauja <...>. Mes bejėgiai šioje situacijoje, nes jeigu tu pasiskūsi policijai, tai tau pasakys, kad

privataus kaltinimo tvarka tu gali kreiptis. Nes jisai jai tiesiog grasina.“ (E1) Nepatenkinti, pykstantys klientai turi teisę skusti darbuotoją, ką jie ir daro praktikoje.

Suinteresuoti asmenys, dažniausiai šeimos nariai, giminaičiai, siekdami paveikti VTAS sprendimus, pasitelkia didesnę galią turinčias kontroliuojančias institucijas, politikus ir žiniasklaidos priemones. Politikai ir žiniasklaida, nepasitikėdami VTAS sprendimais ir disponuodami daline informacija, dažnai įsitraukia į atvejus, kaltindami ir versdami aiškintis šioje srityje dirbančius specialistus, teisintis dėl priimtų sprendimų, susijusių su intervencijomis. VTAS aiškinimosi ir pasipriešinimo sąlygomis turi realizuoti savo pareigas vaiko interesų labui.

Informantų teigimu, neigiamas viešo diskurso formavimas apie specialistus, laidų, kuriose faktai neatitinka tikrovės, kūrimas itin neigiamai paveikia specialistų darbą, nes žmonės ima abejoti jų sprendimais, kaltinti ir klausti, ar jie teisingai pasielgė, kada grąžins vaiką, pradeda ieškoti užtarimo tarp politikų ir nepasitikėti specialistų kompetencija. Situacijos sudėtingumą atskleidžia šis interviu fragmentas: „Prasideda paieškos tarp politikų. Tai yra labai būdinga mažoms savivaldybėms, kada ateina pas tarybos narį jau nusipraususi, susigraudinusi, kad paėmė iš manęs vaiką, visai nebuvo jokio reikalo. Ir jis [politikas] prisižada, kad padės jai tą vaiką susigrąžinti. Ir būna atvejų, kai vedinas ta moterimi ateina ir reikalauja pasiaiškinti.“ (E2) Informantų patirtys atskleidė, kad VTAS priimtus sprendimus įprastai kritikuoja tie, kurie nebuvo įvykio vietoje, nežino visų aplinkybių, tad dažnai klaidingai ir ne iki galo informuoti. Darbuotojai patenka į nemalonią situaciją, kada iš jų reikalaujama pasiaiškinti dėl priimto sprendimo, tačiau jie to nedaro norėdami išsaugoti vaiko teisę į privatų gyvenimą ir savo, kaip specialistų, prestižą: „Galėtume gintis ir atskleisti kortas, bet mes to negalime padaryti vaiko labui.“ (E4)

VTAS veikia ne tik spaudimas konkrečiu atveju, bet ir bendras viešas diskursas. Tyrimo dalyviai akcentavo žiniasklaidos formuojamą neigiamą viešą diskursą, kuris lydimas klaidingos informacijos ir faktų iškraipymo, VTAS prestižo menkinimo. Ypač darbą apsunkina atvejų išviešinimas ir kritika per masinės komunikacijos priemones. Situaciją taikliai iliustruoja ši patirtis: „Vat parodė kažką, kad ten vaiką paėmė, kad neteisingai paėmė, kad ten be pagrindo paėmė, ir prasideda srautai, kodėl mano vaiką paėmėt, kada grąžinsite. Vėlgi, prasideda skambučiai, kodėl kitų nematote, o tik mane matote, ir vat tada prasideda paieškos tarp politikų <...>.“ (E2) Informacija, kuri pateikiama viešai kaltinant konkretų VTAS, turi poveikį visai sistemai, todėl atsakinga žiniasklaida yra labai reikalinga.

Specialistai nėra atleisti nuo valstybinės politikos vykdymo, jie privalo įgyvendinti priimtus sprendimus. Iki šiol yra gaji praktika, kai politikai nori kištis ir paveikti darbuotojų veiksmus. Globos namų deinstitutionalizacijos procesas, kuris tyrimo klausimuose buvo pateiktas kaip pavyzdys, atskleidė politinio spaudimo VTAS darbe apraiškas: „Aš jau dabar žinau atvejų, kai nebeleidžiama paimti vaikų, atvežti į globos namus. Tai yra žaidimas su ugnimi, tai čia va tie politiniai dalykai. Jeigu tai yra ministerijai pavaldus, globos namai senai jau nebeleidžia atvežti. Bet yra savivaldybių, kurios nebeleidžia vaiko teisių apsaugos skyriui atvežti vaikų, tai čia labai grėsminga.“ (E2) „Tokiu atveju vaikų apsauga yra pavojuje, juos palieka augti

nesaugioje aplinkoje.“ (E1). „Politikų, norinčių daryti įtaką sprendimams, spaudimą patyrė ir kiti informantai.“ (E1, E3, E6, E10).

Tyrimo dalyviai išskyrė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vaidmenį. Čia svarbu pažymėti, jog nacionaliniu mastu už vaiko apsaugos koordinavimą yra atsakinga ne tik ši ministerija ir prie jos veikianti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Tačiau, kaip rodo savivaldos lygmeniu veikusių VTAS patirtis, vietoj pagalbos, metodinės paramos dažnai tenka kęsti sumenkinimą: „Tiesiai šviesiai susitikime su ministru pasakėme, kad nustokite mus menkinti viešoje erdvėje, nes iš ministerijos išeina nuolatinė kritika, o taip negali būti.“ (E2) Tikėtina, kad, centralizavus vaiko teisių apsaugą, situacija keisis.

Nors kiekviena vaiko apsaugos srityje padaryta klaida labai paveikia specialistus ir visą visuomenę, tačiau neadekvatu kaltinti visų skyrių ir menkinti visus juose dirbančius asmenis: „Aš noriu girdėti, kad X vaiko teisių apsaugos skyrius pasiėlgė blogai tada, tada ir tada, bet kai mane pakiša po visa sistema ir sako, kad jos dirba blogai, tai mane labai žeidžia kaip specialistę.“ (E2) Kitaip tariant, yra svarbu nurodyti, kas atsakingas už konkrečią klaidą, rengti susitikimus ir analizuoti, kodėl taip įvyko, ką iš to gali išmokti visi VTAS, siekiant, jog ateityje tai nebepasikartotų.

VTAS patirtys atskleidė internalizuotą (suvoktą) neigiamą viešą diskursą apie vaiko apsaugą. Toks negatyvios ir priešiškos informacijos srautas ne tik verčia nepasitikėti savo sprendimais, bet ir riboja VTAS veiklą, kuri nuo veiksmingos vaiko apsaugos gali pakrypti prie įrodymų rinkimo, reikalingo kaltinimams atremti. Dėl šios priežasties labai svarbu formuoti socialiai atsakingus žurnalistus, išmintimi medijose pasižyminčius atsakingus specialistus ir bendradarbiaujančią požiūrį, nukreiptą į socialinį teisingumą ir demokratiją (Stanfield, Beddoe, 2013).

Kad ir kaip sunku pripažinti, klaidų tikimybė šioje srityje yra neišvengiama. Kaip teigė Munro (2011), rizika ir netikrumas yra neatskiriamas vaiko apsaugos bruožas. Jų galimos klaidos riziką gali padidinti, atsiranda spaudimo pasekmės, ypač kai nėra struktūruotų problemos įveikų.

Poveikio VTAS pasekmės ir išėitys

Visuomenės požiūris, šeimų, su kuriomis VTAS dirba, nepasitenkinimas ir pyktis, žurnalistų ir politikų spaudimas lemia tiesioginio darbo apsunkinimo problemą. VTAS atskleidė, kad patiria stresą, įtampą, nerimą, pyktį, turi dirbti apsunkintomis sąlygomis: „<...> o tuo metu juk reikia atlikti ir kitus darbus, ne tik tai apie tą atvejį galvoti <...> tada tenka tą tokį asmeninį pasipiktinimą ir neteisybės jausmą įveikti.“ (E3) Kad situacija yra labai sudėtinga, atskleidžia šis interviu fragmentas: „Mes dėl to išgyvename: mus valkioja po straipsnius, mus vertina, atsišaudyti nėra galimybių, nei laiko, nei galimybių nėra. Tau kerta per tavo savivertę ir tave verčia abejoti savo sprendimais. Ir kartais galvoji, kad iš tikrųjų labai reikia daug drąsos ir ryžto, kad tu vis tiek elgtumeis taip, kaip tau atrodo, kad tu turi elgtis. Tu visada taikinyje.“ (E2) Tai ypač sunku jauniems specialistams: „Jaunus specialistus išmuša iš pusiausvyros, būna, kad žmogus tikrai pasimeta, jį užpuola, būna tokių, kurie agresyviai tave puola ir tave puola su kaltinimais.“ (E1) Dėl šių

sunkumų, pasak tyrimo dalyvių, kai kurie darbuotojai meta darbą šioje srityje. Todėl labai svarbu suprasti VTAS darbo sudėtingumą, kai juos spaudžia nepatenkinti ir pikti šeimų, su kuriomis dirba, nariai ar jų giminaičiai, taip pat politikai ar žiniasklaida.

Suprantama, kad pilietinė ir valstybinė kontrolė turi egzistuoti demokratinėje šalyje, tačiau kartu turi būti sudarytos sąlygos veiksmingai realizuoti darbinės užduoties. Munro (2011) pabrėžia, kad dėl per didelės žiniasklaidos, politikų, aukštesnės administracijos kontrolės ir per daug kaltinimų yra kuriama vis daugiau standartų, kurie vis dažniau tampa ne vaiko apsaugos, o darbuotojo apsidraudimo nuo spaudimo ir kaltinimo įrankiais – „Viskas buvo padaryta pagal įstatymą“. Todėl akivaizdu, kad tik bendrų vaiko apsaugos standartų veiksmingai vaiko apsaugai nepakanka. Šioje srityje reikalinga specialistų diskrecija, jautrumas ir lankstumas, kurie labai glaudžiai susiję su vaiko apsaugą irėminančiais struktūriniais veiksniais.

Net nuoširdžiai dirbantys specialistai pervargsta, patiria vadinamąjį antrinį stresą (stresą dirbant su sunkiais prievartos prieš vaikus atvejais, nuo kurių išsenka) ir jiems reikia pagalbos (Cornille, Meyers, 2013). Tyrėjai, analizuojantys pagalbos darbuotojų kasdienėje veikloje kylančias psichosocialines problemas, rekomenduoja, kad organizacijos turėtų įtvirtinti intervencijas, kurių tikslas būtų sukurti palaikymo ir pagalbos struktūrą, ypač jauniems specialistams, kad šie galėtų geriau susidoroti su darbe kylančiu spaudimu, ir užtikrinti veiksmingą vaiko apsaugą (Boyas, Wind, & Kang, 2012). Siekiant išsaugoti kompetentingus specialistus, juos motyvuoti, suteikti jiems paramą, diegiamos pagalbos priemonės, pradedant nuo švietimo, baigiant institucionalizuotomis supervizijomis, kurių metu specialistai gauna profesinę pagalbą, kaip tvarkytis su sudėtingais atvejais, dilemomis, kartu keliama jų motyvacija ir profesionalumas, siekiama, kad jie emociškai neišsektų, neperdegtų ir veiksmingiau apsaugotų vaikus (Wilkins, 2017; Wilkins, Forrester, Grant, 2017; O'Donoghue & Tsui, 2012).

Lietuvoje reikėtų nuo kaltinimų kultūros stengtis pereiti prie galimybių plėtos kultūros, įskaitant aplinkos sukūrimą, kurioje VTAS galėtų pasiekti veiksmingą vaiko apsaugą. Kaip atskleidė VTAS patirtys, sudėtingose situacijose jie neretai lieka vieni, apkaltinti ir be paramos. Net ir centrinė valdžia, užuot koordinavusi ir teikusi metodinę pagalbą, menkina specialistų darbą viešojoje erdvėje. Lietuvoje, vykstant vaiko teisių apsaugos reformai, būtina įsiklausyti į šioje srityje dirbančių praktikų balsą, jų problemas, kurioms spręsti būtini organizacinio, struktūrinio lygio pokyčiai. Reikėtų sutikti su Andersonu (2000), kad ne individualiam darbuotojui, o administracijai tenka iššūkis taip sustruktūruoti darbo aplinką, kad būtų susitelkta kurti komandas (įskaitant bendrą paramą), rūpintis darbuotojo saugumu, ugdyti kompetencijas, sveikai bendradarbiauti su kitomis bendruomenės agentūromis ir šviesti plačiąją visuomenę apie vaiko apsaugos specialistų darbą.

Išvados

1. Dėl emociškai jautrios vaiko apsaugos srities, plonos demarkacinės linijos tarp rizikos ir smurto, vaiko teisės į šeimą ir teisės augti saugioje aplinkoje, pervertintos ar neįvertintos rizikos, pagrįstai ar nepagrįstai pasirinktos intervencijos į

šeimą ir kitų priežasčių vaiko apsaugos sprendimai yra kvestionuojami, specialistai verčiami atremti kaltinimus, įrodinėjant savo (ne-) parinktų intervencijų legitimumą ir reikalingumą skaidrumo ir atskaitomybės reikalaujantiems subjektams: vaikų tėvams ir giminėms, žiniasklaidos, politikos atstovams, aukštesnei administracijai, auditoriams, įvairių lygių kontrolieriams. Daugelio subjektų išsakyta kritikai, taip pat kaltinimams atremti ir savo sprendimams pateisinti išnaudojama daug išteklių, įskaitant laiką, kas sukuria prielaidas dėmesį sutelkti nuo praktinės vaiko apsaugos į savisauką.

2. VTAS specialistų patirties analizė atskleidė, jog jie dirba nuolatinės įtampos sąlygomis ne tik dėl darbo specifikos, susijusios su konkrečių vaikų apsauga, bet ir dėl socialinio ir politinio spaudimo. Neigiamas visuomenės požiūris, nepasitikėjimas specialistų darbu, specialistų sprendimų kvestionavimas ir spaudimas per masines informacijos priemones ir politikus tampa neatsiejama vaiko apsaugos proceso dalimi.

3. Pasak informantų, neigiamą VTAS veiksmų vertinimą sąlygoja smurtinio atvejo aplinkybių nežinojimas, faktų iškraipymas žiniasklaidoje, neigiamas VTAS prestižas, nepasitikėjimas jų atliktu darbu, atsakingų institucijų negebėjimas atstovauti ir teikti paramą šios srities darbuotojams, taip pat šeimos narių, su kuriomis dirbama, pyktis ir nepasitenkinimas. Negatyvūs pranešimai žiniasklaidoje ir paramos iš valstybinių institucijų stoka leidžia ir toliau gilinti neigiamą vaiko teisių apsaugos diskursą.

4. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad VTAS, savo darbe susidūrę su itin sudėtingomis situacijomis, gali kliautis tik neformalia bendradarbių parama. Struktūrinių VTAS palaikymo priemonių sistemoje dar nėra įdiegta. Dėl šios priežasties specialistai, ypač į viešumą patekusių atvejų kontekste, lieka vieni, apkaltinti ir be paramos. Tokia darbo aplinka skatina darbuotojų perdegimą, emocinį pervargimą, nejautrumą ir kitus darbo veiksmingumą mažinančius veiksnius.

5. Problemai spręsti būtini organizacinio ir struktūrinio lygio pokyčiai. Rekomenduojama diegti struktūrinės darbinio streso įveikos strategijas, kurios įgalintų teikti visokeriopą paramą specialistams, padėtų objektyviau pažvelgti į situacijas ir pasidalyti sprendimų priėmimo atsakomybe.

6. Labai svarbu formuoti socialiai atsakingus žurnalistus, nes negatyvių ir netikslų naujienų skelbimas pakerta pasitikėjimą VTAS, žlugdo jų profesionalumą, apsunkina kasdienį vaiko apsaugos darbą. Būtina ugdyti bendradarbiaujančių požiūrį į socialinį teisingumą ir demokratiją, pereinant nuo kaltinimų prie paramos ir galimybių plėtros kultūros.

Literatūra

1. Anderson, D. G. Coping Strategies and Burnout Among Veteran Child Protection Workers. *Child Abuse & Neglect*, 2000, Vol. 24, No 6, p. 839–848. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(00\)00143-5](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(00)00143-5) [2018-06-10].
2. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė V. *Kokybinių tyrimų metodologija*. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams (1 dalis). Klaipėda, 2008, p. 112–113.

3. Boyas, J., Wind, L. H. Employment-Based Social Capital, Job Stress, and Employee Burnout: A Public Child Welfare Employee Structural Model. *Children and Youth Services Review*, 2010, Vol. 32, No 3, p. 380–388. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2009.10.009> [2018-06-18].
4. Boyas, J., Wind, L. H., Kang, S. Y. Exploring the Relationship Between Employment-Based Social Capital, Job Stress, Burnout, and Intent to Leave Among Child Protection Workers: An Age-Based Path Analysis Model. *Children and Youth Services Review*, 2012, Vol. 34, No 1, p. 50–62. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2011.08.033> [2018-06-18].
5. Chiller, P., Crisp, B. R. Professional Supervision: A Workforce Retention Strategy for Social Work? *Australian Social Work*, 2012, Vol. 65, No 2, p. 232–242. <https://doi.org/10.1080/0312407X.2011.625036> [2018-06-10].
6. Cornille, T. A., Meyers, T. W. The Trauma of Working with Traumatized Children. In: *Treating Compassion Fatigue*. New York: Routledge, 2013, p. 47–64.
7. Didžiokienė, A., Žemaitienė, N. Smurtą patiriančių rizikos grupės vaikų psichologinė savijauta. *Medicina*, 2005, Vol. 41, No 1, p. 59–66.
8. Dill, K. Impact of Stressors on Front-Line Child Welfare Supervisors. *The Clinical Supervisor*, 2007, Vol. 26, No 1–2, p. 177–193. https://doi.org/10.1300/J001v26n01_12 [2018-06-10].
9. Gončiarova, N., Tamutienė, I. Įvaikinimo trukdžiai Lietuvos Respublikoje. Ekspertų požiūris. *Viešoji politika ir administravimas*, 2016, Vol. 15, No 2, p. 251–263.
10. Holzmann, R., Jørgensen, S. Social Risk Management: A New Conceptual Framework for Social Protection, and Beyond. *International Tax and Public Finance*, 2001, Vol. 8, No 4, p. 529–556. <https://doi.org/10.1023/A:1011247814590> [2018-06-18].
11. Ilgūnienė, R. Vaiko globos organizavimas šeimynoje: globėjų pasirengimas globoti vaikus. *Socialinis ugdymas*, 2009, Vol. 10, No 21, p. 56–142.
12. Jonynienė, V. Ž. Vaiko teisių įgyvendinimas: mokyklos demokratėjimo rodiklis. *Socialinis darbas*, 2009, Vol. 8, No 2, p. 51–64.
13. Jonynienė, V. Ž. Vaiko teisių įgyvendinimo Lietuvoje aktualijos. *Acta paedagogica vilnensia*, 2005, Vol. 15, No 15, p. 129–142.
14. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo vadovas. UNICEF, 2002. [fkahttps://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/edukologijos/Vaiko_teisiu_konvencijos_igyvandinimo_vadovas.pdf](https://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/edukologijos/Vaiko_teisiu_konvencijos_igyvandinimo_vadovas.pdf) [2017-10-10].
15. Kabašinskaitė, D. Vaikystės sociologija, vaikų teisės ir vaikų politika. *Filosofija sociologija*, 2002, No 3, p. 43–49.
16. Kairienė, B. Vaikų patyrusių smurtą šeimoje, globos problemos. *Socialinis darbas. Mokslo darbai*, 2005, Vol. 4, No 2, p. 70–77.
17. Kardelis, K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Vilnius: MELC, 2016.
18. Križ, K., Skivenes M. Street-Level Policy Aims of Child Welfare Workers in England, Norway and the United States: An Exploratory Study. *Children and Youth Services Review*, 2014, No 40, p. 71–78. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.02.014> [2017-10-10].
19. Marinetto, M. A Lipskian Analysis of Child Protection Failures from Victoria Climbié to

- 'Baby p': A Street-Level Re-Evaluation of Joined-Up Governance. *Public administration*, 2011, Vol. 89, No 3, p. 1164–1181.
20. Maslach, C., Jackson, S. E. The Measurement of Experienced Burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 1981, No 2, p. 99–113.
 21. Munro, E. Managing Societal and Institutional Risk in Child Protection. *Risk analysis*, 2009, Vol. 29, No 7, p. 1015–1023.
 22. O'Donoghue, K., Tsui, M. S. Towards a Professional Supervision Culture: The Development of Social Work Supervision in Aotearoa New Zealand. *International Social Work*, 2012, Vol. 55, No 1, p. 5–28.
 23. Pūras, D., Ulevičiūtė, I. Vaikų seksualinė prievarta ir jos pasekmės. *Visuomenės sveikata*, 2010, Vol. 3, No 50, p. 19–23.
 24. Rothstein, H., Huber, M., Gaskell, G. A Theory of Risk Colonization: The Spiralling Regulatory Logics of Societal and Institutional Risk. *Economy and Society*, 2006, Vol. 35, No 1, p. 91–112.
 25. Snieškienė, D. Vaikus globojančios šeimos samprata. *Filosofija, sociologija*, 2001, No 3, p. 45–51.
 26. Stanfield, D., Beddoe, L. Social Work and the Media: A Collaborative Challenge. *Aotearoa New Zealand Social Work*, 2013, Vol. 25, No 4, p. 41–51.
 27. Statistikos departamentas, 2018. *Lietuvos vaikai*. <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-vaikai> [2018-08-10].
 28. Tamutienė, I. Vaiko apsaugos veiksmingumo problemos Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 2018, Vol. 17, No 1, p. 24–37.
 29. Vitkauskas, K. Vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimas Lietuvos savivaldybėse. *Viešoji politika ir administravimas*, 2009, No 29, p. 82–90.
 30. Vitkauskas, K. Vaiko globos organizavimo principų įgyvendinimas Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*, 2010, No 31, p. 133–146.
 31. Wilkins, D. How is Supervision Recorded in Child and Family Social Work? An Analysis of 244 Written Records of Formal Supervision. *Child & Family Social Work*, 2017, Vol. 22, No 3, p. 1130–1140.
 32. Wilkins, D., Forrester, D., Grant, L. What Happens in Child and Family Social Work Supervision? *Child & Family Social Work*, 2017, Vol. 22, No 2, p. 942–951.
 33. World Health Organization Media Centre Fact sheet N°150, 2016. *Child Maltreatment*. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/> [2018-03-10].

Ilona Tamutienė, Vaida Auglytė

Societal and Political Pressure on Child Protection: The Perspective of Child Protection Professionals

Abstract

Although goals of child protection policy are defined by law and the institutional implementation system is in place, the practical protection of the child is not sufficiently effective. Effective child protection is adversely affected by the so-called social (fear of

children being subjected to violence) and institutional risk (high workload, excessive bureaucracy, etc.) that arise in the practical process of child protection. The purpose of this article is to investigate the experiences of the children's rights protection specialists (CRPS) during the process of the social risk management, and to characterise the context of social, political and mass media pressure on the CRPS, its impacts and solutions in the daily work of CRPS in Lithuania. Article is based on analysis data of 10 semi-structured qualitative interviews with children's rights protection specialist conducted in 2018 March-April. It has been established that controversial policy goals are being addressed in the field of child protection, which oblige CRPS to preserve a child's family and, at the same time, protect the child from domestic violence. In everyday practice, matching these goals poses many challenges. CRPS experiences a negative attitude from the public, mistrust of their work, the issue of their decisions, accusations and pressures through mass media and politicians who influence on a constant workload and stress. CRPS is confronted with extremely difficult situations in its work only rely on informal support from colleagues and individual strategies for coping with stress. Structured CRPS support tools are not implemented. As a result particularly in the context of public cases specialists remain single, accused and without support. Such work environment encourages employees to burn out, emotional overload, insensitivity, and other factors that reduce work efficiency. It is recommended to implement structural stress-strain strategies that would enable all kinds of support to specialists, help them more objectively look at situations and share decision-making responsibilities. It is very important to form socially responsible journalists, since the publication of negative and inaccurate news only undermines confidence of VTAS, undermines their professionalism, complicates the day-to-day work of child protection.

Iłona Tamutienė – Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto Viešojo administravimo katedros profesorė, socialinių mokslų daktarė.

E. paštas: ilona.tamutiene@vdu.lt

Vaida Auglytė – Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto Viešojo administravimo katedros magistrė.

E. paštas: vaida.auglyte@stud.vdu.lt

Iłona Tamutienė – Doctor of Social Sciences, Professor at the Department of Public Administration, Faculty of Political Science and Diplomacy, Vytautas Magnus University.

E-mail: ilona.tamutiene@vdu.lt

Vaida Auglytė – Master of Public Administration, Department of Public Administration, Faculty of Political Science and Diplomacy, Vytautas Magnus University.

E-mail: vaida.auglyte@stud.vdu.lt

Straipsnis įteiktas redakcijai 2018 m. liepos mėn.; recenzuotas; parengtas spaudai 2018 m. rugsėjo mėn.